

INHOUD

Vooraf (was niets dan goeds voorzien) 7

DEEL I Het geheim van de elleboog 9

HOOFDSTUK 1	Dame in bad	11
HOOFDSTUK 2	De kapper	14
HOOFDSTUK 3	Ouverture	21
HOOFDSTUK 4	Tactiele overwegingen	32
HOOFDSTUK 5	Serieuze zaken	39
HOOFDSTUK 6	De Pruisische Botschaft	44
HOOFDSTUK 7	Ongewenst bezoek	51
HOOFDSTUK 8	Zestigduizend geweren	60
HOOFDSTUK 9	Clubavond	64
HOOFDSTUK 10	Duisternis	82
HOOFDSTUK 11	Theorie van de ambitie	86
HOOFDSTUK 12	Voorschot	90
HOOFDSTUK 13	Cohortengezang	102
HOOFDSTUK 14	Ricochet	106
HOOFDSTUK 15	In de kledkamer	109
HOOFDSTUK 16	Een aanval van zwakte	114
HOOFDSTUK 17	Zwarte toetsen	125
HOOFDSTUK 18	Op de tast	146
HOOFDSTUK 19	Thee met Mlle Frey	158
HOOFDSTUK 20	De grote dag	163
HOOFDSTUK 21	Curtius' Panopticum	181
HOOFDSTUK 22	Schandaal	193

HOOFDSTUK 23	Bloedbad	200
HOOFDSTUK 24	Gesloten deuren	204

DEEL II De Missie 217

HOOFDSTUK 1	Nieuwe tijd	219
HOOFDSTUK 2	Het tweede leven	225
HOOFDSTUK 3	Transit	230
HOOFDSTUK 4	Finale maestoso	239

EPILOOG Het zesde bedrijf 261

Notitie van de schrijver 277

DEEL I

*Het geheim van
de elleboog*

Dame in bad

Nooit was de waarheid zo dichtbij geweest, toch werd de wereld er alleen maar beroerder op. Zeker...

Maar de filosofie kon Etta voorheen barones d'Aelders vanochtend gestolen worden. Ze zat in bad en bestudeerde nadenkend haar weelderige vormen. Als het kippenvel kwam opzetten, riep zij haar kamenierster, die op het fornuis in de grote kookpan het water op temperatuur hield. 'Encore, Madame?' En dan – piano, piano – die ai! net iets te hete straal die het oude badwater zo héérlijk opwarmde. Het kind moest van haar altijd twee lampetkannen tegelijk meetorsen, want de tweede stroom was de lekkerste. Die was luxe, en in de overbodigheid van de weelde school het genot.

Baden heette het privilege der nimfen te zijn, en hoewel de zelfverklaarde barones te doorleefd en te voluptueus was geworden om zich met zulke efemere waterprinsesjes te kunnen meten, vond ze haar lichaam nog wulps en vrouwelijk genoeg voor de eredienst aan het lichtzinnige plezier. Haar boezem hing breed en boers als bij een oude min, maar de doorschijnend blanke huid, waaronder het zachte, kalme blauw der aderen marmerde, kon met behulp van een korset zelfs jonge mannen nog steeds tot onvoorzichtigheid verleiden. Zonder kunstmatige ondersteuning ontbrak de juiste balans tussen ronding en bolling, resteerde er slechts veelheid des vlezes. Daarom verachtte zij de nieuwe mode, à la Nature, die het ongepolijste prefereerde. Hoe Mme Roland erbij liep, geen gezicht! Maar dat petieterige

mens had ook niets wat verbeterd kon worden. Nee, een 'natuurlijke' vrouw was een ennui. Zelfs het fraaiste lichaam eiste sturing. Ook Rousseau had dat toegegeven. Pas in de beheersing van de natuur ontstond de dame – zoals een diamant geslepen diende te worden om te kunnen schitteren.

De dame was de triomf der beschaving. En de kroon op het werk was – merde, de kapper! Helemaal vergeten. Maître Arthur kon zich elk moment laten aandienen. Wegsturen was echter uitgesloten. Ze had een kaartje voor de Assemblée kunnen bemachtigen, loge nog wel, dus ze moest er beslist ravissant uitzien. Aan het werk! Groot en bloot rees ze uit het water op en stapte van de consternatie helemaal zelf uit de badkuip, vergat nog te roepen toen ze al druipend en rillend op het tapijt stond. 'Mais Madame!' De kamenierster had het woeste golvengespartel in de garderobe gehoord en was met een droog badlaken toe komen snellen. Het kind moest op haar tenen gaan staan om het over de machtige schouders te krijgen, wikkelde vervolgens vaardig haar gebiedster in.

Straks, na de kapper, zou Etta zich mooi maken. Om Maître Arthur te kunnen ontvangen schikte haar gewone huiskleding, het déshabillé dat bestond uit de Engelse lichtgroene kamerjapon, waarop zij haar geborduurde calico droeg, het lange vest met mouwen waarvan ze de kanten ruches had laten verwijderen.

In de salon inspecteerde ze vluchtig haar kleding. De spiegels waren zo gehangen dat ze zich ook van achteren goed kon bekijken. Ze streek over haar heupen, verschikte iets en klapte ongeduldig in haar handen. Waar blééf Arthur nou? Nu ze aan de dag begonnen was, had ze geen zin in getreuzel.

Het meisje gooide de luiken open, en meteen stroomde het stadsleven binnen. Hoewel het weer bepaald nog fris was, zeker wanneer de haard nog niet was aangemaakt – maar daar dacht je niet aan wanneer het ochtendlicht zo weldadig binnenviel en alle dingen een zachte glans ver-

leende. Beneden in de straat de vrolijke onrust van ratelende wielen, paardenhoeven, zweepslagen, schreeuwende voerlui, scheldende koetsiers, vloekende sjouwers – het hele gedrang van karren, rijtuig en cabrioletjes dat zich door haar straatje wurmde en zich verderop, bij de oude stadsmuur, klemreed voor de Porte Gaillon. Uit de verte, van de grote rij- en wandelboulevard om de hoek bij de nieuwe Comédie Italienne, hoorde ze vaag de echo's van hamers en beitels, triomfantelijke nijverheid der nieuwe rijken, die daar aan de noordelijke stadsrand hun folies lieten neerzetten, hun burgermanspaleisjes met Engelse tuinen, cupidoprieltjes en tempeltjes voor Voltaire. Er werd daar ergens zelfs een Chinese pagode gebouwd, stel je voor!

Met genoegen constateerde Etta dat haar nieuwe buurtje in korte tijd à la mode was geraakt, zoals de zelfbenoemde barones haar leven lang bij toeval op de juiste plaats terechtgekomen was.

De kapper

Voilà, daar had je de kapper. Op de trap het geklos van stevige muiltjes. Even de spanning, een snelle blik in de spiegel, een gespeeld gebaar, een grimas om de pose der vanzelfsprekendheid te hervinden. Dan, de deur die openzwaaide. Entrée!

'Ah, Madame la baronne! Uw allernederigste dienst-knecht, die het niet eens waard is Ued.'s voetjes, laat staan – mon dieu, pardonnez-moi! – Ued.'s hóófd...!'

Maître Arthur kwam het appartement binnenzwieren in een buiteling van buiginkjes en in een wolk van parfum, alles zorgvuldig afgekeken van de grote acteurs, die hij als toneelkapper bij de Comédie Italienne dagelijks coiffeerde.

Etta keek hem eventjes quasi-geamuseerd aan en liet hem toen merken dat het zo wel weer genoeg was.

Het was een heerschappij dat je kort moest houden, zeker als hij tijdens het werk de geest kreeg. Hij had het vak nog onder de vorige koning geleerd, op de haar- en pruikenacademie van de legendarische Legros, die het kapsel in een soort Babylonische architectuur had veranderd, waardoor het dameshoofd tot onverwachte toppen was gestegen. De tijd van deze poufs à la mode was echter voorgoed voorbij, kappers en pruikenmakers zagen met lede ogen de Gelijkheid neerdalen op de hoofden der mensen. Maar als Maître Arthur de kans kreeg, haalde hij als vanouds alles uit de kast. 'Haar mág niet hangen!' riep hij dan, met zo'n geaffecteerd gilletteje. 'Le grandissime Legros zei altijd...'

Ze had natuurlijk beter een andere kapper kunnen ne-

men, maar toen ze pas in de Rue Favart was komen wonen, was ze verrukt over hem geweest. De nieuwtjes die hij uit het theater meebracht, de anekdotes over bekende dames in de stad, de kaartjes die hij haar kon bezorgen – ze had hem altijd bijzonder nuttig gevonden. De tijden waren ondertussen veranderd, en niet in zijn voordeel.

‘Arthur, geen pouf, geen postiche, die poespas wil ik niet hebben. En denk eraan, niet meer dan een héél klein beetje poeder. Ik wil niet dat m’n hele robe straks onder het stuif komt te zitten.’

Ze had haar stoel zo geplaatst dat ze hem via de spiegel nauwlettend in de gaten kon houden.

‘Mais Madame, hoe zou ik! Uw haar, zo ros gelijk de ochtendgloed...’

‘Grijs, zul je bedoelen, als de as van, van de...’ Er schoot haar geen beeldspraak te binnen.

‘Van de boete der zondaars, Madame? Vergeeft U mij, het zijn Ued.’s eigen woorden, die ik overigens ten stelligste meen te moeten ontkrachten. “Zag ’k ooit bij nob’le dames fraaiër lokkenpracht?” Nee, antwoord ik U, onvergetelijke Piron, driewerf nee!’

Pff! lokkenpracht. Hoe verzon hij het met zijn Piron! Meeneer had duidelijk zijn roeping aan het toneel gemist. Hoewel – met die stijl? Op zo’n manier was het zelfs bij het vaudeville niets geworden. Misschien overdreef ze. Op haar leeftijd mocht ze inderdaad niet klagen. Ze kende dames over wie gefluisterd werd dat ze ertoe waren overgegaan zich zelfs van anderen te poederen. Nou, als het bij haar zover kwam, dan schoor ze zich daar nog liever helemaal kaal, als een, als een – als een jong vogeltje!

Arthur had zijn hele optutgarnituur van scharen en tangen, van poeders en zalfjes, van kleurtjes, reukwaters en dingetjes uitgestald en was inmiddels voorzichtig begonnen hier en daar iets bij te knippen. Ze wilde het kapsel los vallend, met een lint achterop, laag in de nek. Maar om haar golvende lokken mooi vol uit te laten komen, moest het vanboven iets worden opgehoofd. Au! Af en toe trok hij

terloops een grijze haar uit. Daarna gingen zijn handen weer zacht en weldadig voort.

Terwijl hij haar kapte, overdacht ze welke hoed ze zou opzetten. De hoge met de brede rand en het lint om de kin? Zou ze het aandurven? Of kon ze beter iets eenvoudigers kiezen? Niet opvallen en toch de aandacht trekken, het was in deze snel wentelende tijden een hele toer geworden. Een dame kon er toch niet als dienstmeid bij gaan lopen? Aan de andere kant, voor je het wist, werd je als 'aristocrate' ontmaskerd. En door het schuimbekkend gepeupel opgebracht.

Meestal had ze bij haar bezoeken aan de Assemblée een staanplaats toegewezen gekregen, op de publieke tribune tussen de heffe des volks. Alsof je op de kermis kwam! Zo ruw en luidruchtig, zo lijfelijk – een gruwel. En dan die openbare dronkenschap. Nee, geen plek waar een dame in volle glorie kon verwijlen. De Vrijheid was ieders recht, natuurlijk! Maar – het was en bleef een nobele zaak, je had er beheersing voor nodig. Niet dat ze het grauw iets verweét, het wist niet beter. Het moest nog leren. Het zóú gaan leren. En het moest haar voorlopig niet kwalijk nemen dat ze, als het haar lukte, liever loge zat.

Maître Arthur schudde zorgelijk het hoofd. Hij begreep niet wat de dames tegenwoordig bezielde. Niets dan politiek hadden ze aan hun hoofdjes. Naar het theater gingen ze niet meer, nee, ze bezochten liever de zittingen van de Wetgevende Vergadering. Sommige volksvertegenwoordigers vereerden ze alsof het helden uit een tragedie waren. In de salons werden toespraken van Brissot of hoe heette die praalhans, Hérault de Séchelles, gedeclameerd, want Racine was kennelijk niet meer naar hun smaak. Zelfs romans konden de dames niet langer boeien, ze lazen tegenwoordig kranten. Waar bleef op die manier de elegantie, wat moest er van de liefde worden? Er speelde al enkele dagen een verrukkelijke opera van Monsieur Grétry in de Comédie Italienne. Maar vroeg Madame la baronne naar kaartjes? Nog niet zo langgeleden zou ze hem hebben gesméékt.

En voor een kapper viel er op den duur ook geen eer meer aan te behalen. De dames liepen er gewoonweg bij als vrouwen, hij begreep niet wat dáár nou voor bekoorlijks aan was. Het zwakke geslacht was in zijn pure staat ongevormd, op het mismaakte af. Door de weekheid van het materiaal bood het echter alle gelegenheid tot bewerking. Er viel aan een vrouw nu eenmaal meer te verbeteren dan aan een man, die immers dichterbij God stond, aha! naar diens evenbeeld geschapen was. Hij dacht hierbij overigens vooral aan zekere jonge komediespeler die zich sinds kort bij het gezelschap had gevoegd, want als hij aan mannen dacht, dacht hij aan bepaalde mannen, aan bepaald jonge mannen, en niet bijvoorbeeld aan zichzelf.

‘Weg, weg, zo is het wel weer genoeg!’ Etta kon het zachtandige gepruts aan haar hoofd niet langer verdragen, ze was opeens te ongeduldig om te kunnen blijven zitten. Maître Arthur probeerde nog gauw de strik in het haarlint iets beter te laten vallen, deed toen haastig een stapje achterwaarts. Etta verdween in haar boudoir, moest echt een beslissing nemen over haar jurk. Was satijn niet te opzichtig, of liever gezegd te ouderwets? Of dan toch dat hoogsluitende ding van katoen, dat ze laatst had gekocht, maar nog niet had willen dragen. Hoewel, daarin werd ze vanboven zo... zo breed, nee dus.

‘Adè-èle!’ Het meisje, bezig het bad te legen, veegde haar handen droog aan haar schort en schoot te hulp. Etta zag hoe het kind hijgde van de inspanning. Het ergerde haar iemand zwak te zien, maar ze hield zich in. Als ze zich opwond, paste ze niet in haar korset.

Terwijl het kamermeisje haar inreeg en optuigde, nam ze in gedachten nog een keer het programma door van de dag, want ze wilde die ochtend ten minste twee of drie belangrijke personen ‘tegen het lijf lopen’ en er kon daarom niets, maar dan ook niets aan het toeval worden overgelaten.

Niemand wist dat beter dan zij, die zo onstuimig kon zijn. Vroeger had ze al te vaak uitsluitend vertrouwd op de uitwerking van haar jeugd, ze was zo dom geweest de com-